

Förord

Syftet med denna bok är att ge grundläggande kunskaper om miljökvalitetsnormen *god ekologisk status*. I boken beskrivs vilka rättsliga skyldigheter som åligger Sverige enligt EU-rätten, närmare bestämt ramdirektivet för vatten (direktiv 2000/60/EG), vad gäller målsättningen om god ekologisk status i Sveriges ytvatten samt hur direktivet har genomförts i den svenska lagstiftningen. I boken ges dock också en kortfattad beskrivning av miljökvalitetsnormer som rättsligt instrument samt rättsliga möjligheter att ställa krav på verksamheter och åtgärder för att säkerställa att miljökvalitetsnormer följs. I slutet av boken ger vi några avslutande reflektioner kring den svenska implementeringen, vad vi anser brister och vad som kan göras åt dessa brister. Här finns också instuderingsfrågor samt lästips för den som vill fördjupa sig ytterligare. Vår förhoppning är att boken därför inte bara ska skapa en grundläggande förståelse för miljökvalitetsnormen god ekologisk status, utan också för miljökvalitetsnormer som rättsligt instrument och systemet för genomförandet av normerna som helhet.

Boken vänder sig främst till studenter vid olika universitetsutbildningar där miljökvalitetsnormer behandlas. Vi tror dock att boken även kan vara användbar för rättstillämpare och andra tjänstemän som i sitt arbete kommer i kontakt med miljökvalitetsnormen god ekologisk status och vill ha en mer övergripande förståelse för den rättsliga regleringen i Sverige, den EU-rättsliga bakgrunden och rättsutvecklingen. Boken utgör emellertid inte en handbok för tillämpning av normerna. Perspektivet är vidare rättsligt, inte naturvetenskapligt.

Karin Wall och Ramona Liveland (Havs- och vattenmyndigheten), Sonja Råberg (Sweco), Joen Morales (Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen) samt Joakim Holmbom Tisell (Länsstyrelsen i Stockholm) har bidragit med värdefulla kommentarer på tidigare manuskript. Tryck- respektive uppmuntringsbidrag har erhållits från Emil Heijnes stiftelse för rättsvetenskaplig forskning respektive Stiftelsen för Juridisk Fakultetslitteratur vid Stockholms universitet. Tack för såväl synpunkter som finansiering! Alla kvarstående fel och otydligheter ska endast tillskrivas författarna. Vi välkomnar också alla ytterligare synpunkter, stora som små.

Stockholm och Vänersborg i mars 2024

Anna Christiernsson

Christina Olsen Lundh

Innehåll

Förord	5
Kapitel 1: Miljökvalitetsnormer enligt miljöbalken	11
1.1 Ett rättsligt styrmedel som utgår från miljön	11
1.2 Fyra kategorier av miljökvalitetsnormer	13
1.3 Det offentliga ansvar	15
1.4 Åtgärdsprogram	17
1.5 Begreppsbildningen	18
Kapitel 2: Vattenförvaltning	23
2.1 Inledning	23
2.1.1 Ett rättsligt ramverk för vattenförvaltning	23
2.1.2 Kort om direktiv och genomförande av direktiv	24
2.2 Planeringscykel och rapportering	26
2.3 Fastställande av rådande miljökvalitet	28
2.3.1 Statusklassificering – en nulägesbedömning	28
2.3.2 Kvalitetsfaktorer och parametrar	29
2.3.3 Referensförhållanden och referensvärden	30
2.3.4 Sammanvägning	31
2.3.5 Exempel: Kvalitetsfaktorer och parametrar för sjöar	32
2.3.5.1 Klassificering av status av växtplankton i sjöar	33
2.3.5.2 Klassificering av status av näringsämnen i sjöar	35
2.3.5.3 Klassificering av status för konnektivitet i sjöar	36
2.3.6 Expertbedömningar	37
2.3.7 Konstgjorda eller kraftigt modifierade ytvattenförekomster	38
2.4 Miljömål respektive miljökvalitetsnormer	43
2.4.1 Den EU-rättsliga regleringen	43
2.4.2 Den svenska regleringen	44
2.5 Möjligheter till undantag	46
2.5.1 Den EU-rättsliga regleringen	46
2.5.2 Den svenska regleringen	47
2.6 Förvaltningsplaner och åtgärdsprogram	49
2.6.1 Den EU-rättsliga regleringen	49
2.6.2 Den svenska regleringen	51
2.6.3 Åtgärdsprogram 2022–2027	55
2.7 Sammanfattning	59

Kapitel 3: Tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken	63
3.1 Tillstånd och tillsyn	63
3.1.1 Inledning	63
3.1.2 Tillståndsplikt och tillstånds rättsverkan	63
3.1.3 Tillsyn	66
3.1.4 Allmänna hänsynskrav	67
3.1.5 Lagligförklaring	68
3.1.6 Återkallelse av tillstånd	69
3.2 Förbud mot att försämma och äventyra	71
3.2.1 Weserdomen och dess följder för svensk lagstiftning	71
3.2.2 Vad är en försämring?	73
3.2.3 Vad är ett äventyrande?	74
3.2.4 Konstgjorda eller kraftigt modifierade vatten	75
3.2.5 Lagligförklaring	77
3.3 Undantag i det enskilda fallet	78
3.3.1 Den EU-rättsliga regleringen	78
3.3.2 Den svenska regleringen	80
3.4 Ifrågasättande av normen vid prövning	82
3.5 Nationell plan för omprövning för moderna miljövillkor	83
3.5.1 Inledning	83
3.5.2 Moderna miljövillkor	84
3.5.3 Vattenverksamheter som kan omprövas enligt planen	84
3.5.4 Vad omprövningen kan resultera i	86
3.5.5 Ansökan och underlaget till grund för omprövningen	87
3.5.6 Samverkan	89
3.5.7 Planen	90
3.5.8 Beslutad vattenstatus ska motsvara vattnets faktiska status	92
3.5.9 Planen är pausad	92
3.6 Miljöansvar och miljöskada	93
3.6.1 Den EU-rättsliga regleringen	93
3.6.2 Den svenska regleringen	95
3.7 Sammanfattning	96

Kapitel 4: Kort om plan- och bygglagen	97
4.1 Inledning	97
4.2 Parallell tillämpning som utgångspunkt	97
4.3 Planering	99
4.3.1 Inledning	99
4.3.2 Översiktsplanering	99
4.3.3 Detaljplanering	101
4.3.4 Länsstyrelsens roll	102
4.4 Sammanfattning	104
Kapitel 5: Sammanfattning och reflektioner	105
Kapitel 6: Instuderingsfrågor	115
Kapitel 7: Lästips	117

Denna digitala version är nedladdad från lawpub.se

Den licens som tillämpas för de verk som finns på lawpub.se är Creative Commons CC BY-NC 4.0. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här:

<https://creativecommons.org/licenses/bync/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>